

Jaarverslag
TKI-Energie en
Industrie
voor het jaar 2017

juni 2018

Inhoud

1. Directieverslag	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Organisatie	3
1.3 Inhoudelijke voortgang in 2016	8
2. Jaarrekening	11
2.1 Balans per 31 december 2016 (na resultaatbestemming)	11
2.2 Staat van baten en lasten over 2016	12
2.3 Algemene toelichting	13
2.3.1 Algemeen	13
2.3.2 Stelselwijzigingen en schattingswijzigingen	13
2.3.3 Grondslagen voor waardering van activa en passiva	13
2.3.4 Grondslagen voor bepaling van het resultaat	14
2.4 Toelichting op de balans	15
2.4.1 Financiële vaste activa	15
2.4.2 Vlottende activa	15
2.4.3 Eigen vermogen	16
2.4.4 Langlopende schulden	16
2.4.5 Kortlopende schulden	16
2.5 Toelichting op de staat van baten en lasten	18
2.5.1 Baten	18
2.5.2 Lasten	18
3. Overige gegevens	20

1. Directieverslag

1.1 Inleiding

TKI-Energie en Industrie levert samen met de andere TKI's binnen de Topsector Energie een bijdrage aan het organiseren van het tot stand komen en onderhouden van een gedeelde strategische visie van de Topsector Energie op de energietransitie en het vergroten van het verdienvermogen van het bedrijfsleven en de Nederlandse economie. Het TKI-Energie en Industrie richt zich hierbij op het thema van de verduurzaming van het industriële energie systeem.

Het TKI-Energie en Industrie heeft zijn rol in de programmering van energie innovatie voor de industrie in 2017 verder verstevigd. Op hoofdlijnen wordt het TKI geadviseerd door de Strategische Programma Adviesraad waarin eindgebruikers, technologieleveranciers, energieleveranciers en potentiële service companies zijn vertegenwoordigd. De relatie met ISPT als bedrijvenplatform en spil in het netwerk is in 2017 op hetzelfde vruchtbare niveau gebleven.

Begin 2018 is voor het eerst een projectenschouw gehouden, een dag waarop alle projectleiders en andere deelnemers werden uitgenodigd om per programmalijn de voortgang te bespreken. Onderlinge interactie en discussie over voortgang en volgende stappen werd aangemoedigd. Voor het TKI was dit een goede mogelijkheid om de cyclus van programmering, tenders en projectresultaten goed te sluiten. Op deze dag is veel waardevolle input voor de programmering op gehaald, die zal worden ingezet in de te vormen meerjarige programma's. Voor de deelnemers was het ook een uitstekende kans om te netwerken, ideeën uit te wisselen en nieuwe consortia te vormen.

In totaal zijn sinds 2012 meer dan 200 projecten gestart binnen het thema Energie en Industrie. De omvang van de totale publieke middelen ingezet in de periode 2012-2017 is 111 mln euro. 72 mln euro hiervan komt vanuit de PPS-toeslag en de TSE middelen. In 2017 is ruim 22 mln euro gealloceerd aan nieuwe projecten.

1.2 Organisatie

De TKI-Energie en Industrie is eind december 2015 opgericht. De directeur is dhr. P. T. Alderliesten. De raad van Toezicht van de Stichting TKI-Energie en Industrie bestaat uit de volgende personen:

- Colette Alma Algemeen Directeur VNCI
- Ton Hoff, voorzitter commissie MJA/MEE
- Ernst Worrell Professor "Energy, Resources & Technological Change" Universiteit Utrecht

Het TKI wordt geadviseerd door de Strategische Programma Adviesraad (SPAR) waarin eindgebruikers, technologieleveranciers, energieleveranciers en potentiële ESCO's zijn vertegenwoordigd.

De SPAR bestaat uit de volgende personen:

Naam	Bedrijf
Leden	
Remko Boom	WUR
Kees Biesheuvel	DOW
Marcel Galjee	AN Energy
Gert Jan de Geus	OCI
Wim van der Meer	Tata
Jo Cox	Smurfit Kappa
Ewald Breunese	Shell
Tjeerd Jongsma	ISPT
Hans van der Spek	FME
Pallas Agterberg	Alliander
Sytse Jelles	Uniper
Richard van de Sanden	Differ
Harm Jeeninga	ECN
Ton Wurth	Stedin
Maja van der Steenhoven	Projectbureau Warmte en Koude Zuid-Holland
Oscar van den Brink	TKI Chemie
waarnemers	
Marco Kavelaars	RVO
Marian Hopman	EZ

1.3 Activiteiten TKI E&I in 2017

De resultaten van de TKI E&I worden uitgebreid beschreven in de terugblik 2017. Hieronder worden de belangrijkste activiteiten benoemd.

Programmeringsproces

- De terugblik 2016 en vooruitblik 2017 zijn opgesteld na consultatie van het veld en besproken met de AET.
- De tenderteksten JIP2018, de crossover Waterstof i.s.m. TKI Nieuw Gas en de tender haalbaarheid en verkennende studies zijn in samenwerking met RVO uitgewerkt.
- De JIP-tender 2017 was zeer succesvol met voorstellen van voldoende kwaliteit. Uiteindelijk konden er tien worden gehonoreerd. Een deel van de overige voorstellen is ondergebracht in de PPS-toeslag regeling.
- Er zijn meetings en andere activiteiten georganiseerd m.b.t. voorlichting over de tender en ter stimulering van de vorming van PPS'en.
- De bijeenkomsten van de beoordelingscommissie zijn voorbereid door RVO met input van de TKI. De vergaderingen zijn bijgewoond door de directeur TKI als waarnemer.

- Met de TSE TKI's, RVO en medewerkers van EZK zijn er een aantal bijeenkomsten geweest ter voorbereiding van de aanpak 'Meerjarige missie gedreven programma's'.

De TKI was zeer nauw betrokken bij de opzet en invulling van het transitiepad Hoge Temperatuur Warmte. De eerste bijeenkomst van stakeholders is mede georganiseerd door de TKI. Aan de vervolgbijeenkomsten is actief deelgenomen. De denktank bij dit pad is opgezet en werd voorgezeten door de TKI. Ook bij de invulling van het innovatietraject is er veelvuldig een beroep gedaan op de TKI en zijn de bijdragen van de kennisinfrastructuur georganiseerd en gebundeld.

Ter ondersteuning van de programmering is er een aantal opdrachten voorbereid en via RVO uitgezet. Onderstaand de onderwerpen, uitvoerders en status:

- Ondersteuning visieontwikkeling ten behoeve van de TKI en zijn Strategische Programma Advies Raad (SPAR). Uitvoerder was de Argumentenfabriek. Het traject is afgerond. Opgeleverd zijn een argumentenkaart en een 2-pager. De laatste wordt gereedgemaakt voor externe publicatie.
- Opties financieringsmodellen energie-efficiency maatregelen. Uitvoerder FME en CO2-Net BV. Rapportage in afronding. Met name gericht op mogelijkheden Italiaanse aanpak in Nederland en ESCO's.
- Organisatie symposium CO2-neutrale industrie. Uitvoering CO2-NET BV. Maart 2017.
- Verkenning naar de potentiële bijdrage van verschillende technologische opties aan de gewenste CO2-emissiereductie binnen het transitiepad hoge temperatuurwarmte: veldverkenning en aanzet voor onderzoeksprogramma voor systeemanalyse naar opties. Uitvoerder is een consortium van de TUD, UU en RUG. Gestart eind 2017. Afronding medio 2018.
- Mogelijkheden pilots en demo's industriële warmtepompen in Nederland. Uitvoerder KWA. Rapportage in afronding.
- Doorbraaktechnologieën voor de NL-papierindustrie Roadmap 2018-2050. Uitvoering VNP. Wordt afgerond mei 2018.
- Aanzet tot kwantitatieve scenariobeschrijving transitiepad industrie: elektronen en moleculen. Uitvoerder Berenschot. Het traject is afgerond. De rapportage is begin april 2018 uitgebracht en ingebracht aan de Industrietafel van het Klimaat Akkoord.
- Inventarisatie maatschappelijke baten van industriële flexibiliteit. Uitvoerder Deltalinqs. Rapportage afgerond 2017.
- Opzet IEA IETS Elektrificatie. Uitvoering ISPT en ECN. Programmaopzet gemaakt en gepresenteerd aan potentiële deelnemers Annex in april 2018. Nadere detaillering elektrificatie industrie en roadmap. Uitvoering ECN. Afgerond in februari 2018.
- Pilots systeemmodellering regio's met GMOS/Netsim (Shell model) voor de regio's Noordzeekanaal en Zeeland. Uitvoerder VSS, Shell, ISPT. Wordt afgerond eind mei 2018.
- Doorbraaktechnologieën voor de NL-papierindustrie. Roadmap 2018-2050. Uitvoering VNP. Wordt afgerond mei 2018.
- Pilots systeemmodellering regio's met GMOS/Netsim (Shell model) voor de regio's Noordzeekanaal en Zeeland. Uitvoerder VSS, Shell, ISPT. Wordt afgerond eind mei 2018.
- Mogelijkheden 'power to kerosine in regio Amsterdam'. Uitvoerder is een consortium van Tata, Shell, KLM, Havenbedrijf Amsterdam, Koole Terminals, Oiltanking Amsterdam en Stichting Sanegeest en Tennet met als hoofduitvoerders Kalavasta en Quintel. Rapport is uitgebracht in maart 2018 en aangeboden aan de Industrietafel van het Klimaat Akkoord.

- Roadmap Hergebruik staalgassen. Symbiose tussen staal en chemie. Uitvoering ISPT, Universiteit Groningen en Metabolic namens een consortium met Dow, Nuon, AkzoNobel, Tata Steel en Arcelor. Rapportage Coresym verscheen eind 2017.
- Uitwerking pps-toeslag programmadelen. Uitvoerder ISPT en deelnemers clusters. Wordt geëffectueerd in 2018.

Netwerkvorming binnen en over het ecosysteem

- Met de TSE TKI's is nauw samengewerkt bij de vormgeving en terugkoppeling van de TSE-programmalijnen MVA, HCA en Systeemintegratie.
- Voorts is er deelgenomen aan de werkconferentie van TSE, het topsector overleg, het topsector TKI-directeuren-overleg, en is er overleg geweest met de TKI's Agro-Food, Chemie en HTSM.
- Door de actieve bijdrage aan de vormgeving van het transitiepad Hoge Temperatuur Warmte is het netwerk van de TKI sterk uitgebreid.
- Er zijn diverse meetings, waaronder Technology cafés georganiseerd met stakeholders uit het bedrijfsleven waaronder met MKB-groeperingen passend bij de programmalijnen. Daarnaast zijn er bijdragen geweest aan NL Guts, PIN-NL en NWGD meetings.
- Door het bijwonen van de voorgangsbesprekingen van de 'Opdrachten' zijn er veel contacten ge-entameerd met de consortiumpartijen.
- Met collega TKI's en NWO is in het kader van het Kennis- en Innovatiecontract gewerkt aan de uitwerking van energie-gerelateerde programmavoorstellen.
- Deelname aan de klankbordgroep Roadmap Chemie 2050.

Public Relations en communicatie

Er zijn dit jaar veel activiteiten ontplooid om de visie, aanpak en noodzaak tot innovatie van de industrie met het oog op de energietransitie bekendheid te geven. Daarnaast is een actief kennisdissiminatie beleid uitgevoerd.

- Met ISPT en RVO zijn sjablonen voor mails, drukwerk, folders, posters etc. ontwikkeld en ge-implementeerd.
- Binnen TSE zijn storylines voor de energietransitie ontwikkeld waarbinnen ook de industrie aandacht heeft gekregen. Er is een drietal filmpjes gemaakt over succesvolle ontwikkelingen binnen het programma nl. over warmtepompen, warmteterugwinning en membraanscheiding.
- Er is een aantal bijeenkomsten, workshops, en netwerkevents met zowel MKB, grote industrieën en onderzoeksorganisaties georganiseerd, gericht op zowel overdracht van kennis als het initiëren van nieuwe initiatieven in lijn van het TKI-programma.
- Er zijn presentaties gegeven zowel over het programma als geheel als over de specifieke programmalijnen onder meer voor MJA/MEE covenant deelnemers, VEMW leden en regio's. Via een voorwoord in de EIA-jaarrapportage is aandacht gegeven aan de TKI en de noodzaak tot innovatie.
- De acties van ISPT gericht op vergroting van het maatschappelijk draagvlak van de industrie zijn ondersteund bij de uitwerking van (deel) visies op het gebied van circulaire warmte, duurzame ammoniakfabrikage, hergebruik van staalgassen, duurzame papierindustrie etc. en onze aanwezigheid op 'Springtij'.
- Begin 2018 is voor het eerst een projectenschouw gehouden, een dag waarop alle projectleiders en andere deelnemers aan het TKI-programma werden uitgenodigd om per programmalijn de voortgang te bespreken. Onderlinge interactie en discussie over voortgang en volgende stappen werd aangemoedigd. Voor het TKI was dit een goede

mogelijkheid om de cyclus van programmering, tenders en projectresultaten goed te sluiten. Op deze dag is veel waardevolle input voor de programmering op gehaald, die zal worden ingezet in de te vormen meerjarige programma's. Voor de deelnemers was het ook een uitstekende kans om te netwerken, ideeën uit te wisselen en nieuwe consortia te vormen.

- Regelmatig zijn nieuwsflashes uitgebracht via onze website en die van ISPT.

Internationale activiteiten

Deze concentreerden zich vooral tot input op IEA, EU en regioprogramma's in het werkgebied van de TKI E&I. De deelname aan 'export' activiteiten beperkten zich tot faciliteren en ondersteunen van de TSE- coördinator. In concreto gaat het om het volgende.

- Samenwerking met team IRIS t.a.v. input voor Europese en internationale initiatieven. Voorts is input aangeleverd voor Horizon 2020, EERA, Energie Efficiency in de Industrie, ERA en Mission Innovation.
- Daarnaast is de TKI zeer nauw betrokken geweest aan een internationale wetenschappelijke conferentie over warmtepompen, met name bij de organisatie van een workshop over industriële warmtepompen.
- In nauwe samenwerking met RVO is het Nederlandse initiatief voor IETS Elektrificatie verder vormgegeven.
- Deelname in Spire.

De TKI E&I activiteiten in 2017 voor de Human Capital Agenda bestonden uit:

- Digitale innovatie van lesmethoden (leven lang leren). Voortbouwend op de POPUPX - ervaring zijn hier beroepsvoorbeelden ontwikkeld en een aantal walkthroughs waarin fabrieken virtueel bezocht kunnen worden. Er is een werkgroep gevormd met C3, VNCI en aantal betrokken bedrijven BASF, AKZO, Trinseo, VNP. In 2018 wordt hier het grafisch lyceum Utrecht (ROC) aan toegevoegd. Er is een workshop ontwikkeld t.b.v. docenten, deze is gegeven aan HBO InHolland.
- Uitvoering van het Talentenprogramma en kenniscirculatie richting HBO's. In 2017 is het PTPP voorzien van een elektronische leeromgeving. In het programma is een duidelijke Energietechnologielijn vormgegeven met elementen als warmtepompen, transitiestrategie, koeling, power to ammonia en waterstoftechnologie.
- De in 2017 ontwikkelde challenge met Protonventures over energie neutraal maken van eiland Texel krijgt in 2018 een vervolg doordat de prijswinnaars samen met Protonventures een waarde propositie ontwikkelen voor TESO, de Texelse veerbootmaatschappij.
- Ook de 'energietalks' hebben een vervolg doordat het E&I team in mei 2018 een stageperiode bij het ISPT-project t.a.v. watertechnologie gaat uitvoeren (ZeroBrine). In 2017 is ook de aanzet gemaakt voor het starten van een Learning Community voor het drogen en droogtechnologie.

De TKI E&I heeft in 2017 gewerkt aan het MVI programma vanuit de volgende doelstellingen:

i) bijdragen aan energie besparing/efficiëntie en versnelling van transitie door bevorderen van cultuur en competentie opbouw over de keten van technologieleveranciers en -gebruikers; ii) speciale focus op de energie-intensieve industrie en iii) het bevorderen van het gebruik van direct inzetbaar oplossingen door inzet van bestaande duurzame technologieën en door verkenning van mogelijkheden van regionale industriële symbiose en samenwerking over ketens. De volgende onderwerpen en acties worden benoemd:

- Er is een studie gedaan naar inrichting van een social-lab op regionaal niveau (Möbius). Hierbij is met name aandacht gegeven aan de inrichting van een reflectief monitoringsysteem, het bestaan van de 'gereedschapskist' is gecommuniceerd op www.innovationtoolset.weebly.com.
- Ook is er door ISPT op verzoek van de TKI een project gestart rond technologie-innovatiesysteem onderzoek vanuit Universiteit Utrecht (Marko Hekkert). De koppeling van dit project met een parallel technisch-inhoudelijk project (warmtepomptechnologie) is een vorm waarin we het graag het MVI-onderzoek willen uitvoeren binnen de gehele TKI E&I gemeenschap. Buiten de activiteiten van ISPT zijn er geen andere MVI-projecten binnen het directe domein van TKI E&I projecten. Tegelijkertijd is er wel een breed gedragen mening binnen de industrie en andere stakeholders dat marktsucces van energiebesparende technologie niet gegarandeerd wordt door de pure innovatie, de technische uitmuntendheid of zelfs de besparingen en economische impact. De tenderbeschrijvingen zijn op dit gebied aangescherpt.
- ISPT is samen met ECN actief in een project rond capaciteitsopbouw bij technologieleveranciers in het MKB met betrekking tot het ontwikkelen van proposities voor het aanbieden van efficiënte energietechnologie (project GREENWEDGE), Dit project is in 2017 gehonoreerd.
- In 2018 ligt de focus op het bevorderen technologiediffusie en het toepassen van bestaande technologische oplossingen.

1.4 Inhoudelijke voortgang in 2017

De TKI-Energie en Industrie organiseert en faciliteert een systematische aanpak voor innovaties in de procesindustrie. Deze industrie staat richting 2050 voor een complexe set uitdagingen. De netto CO₂-uitstoot van de industrie moet verregaand worden teruggebracht om de Nederlandse doelstellingen voor 2050 (80-95% reductie t.o.v. 1990) te halen. Technologische en maatschappelijke innovaties zijn een vereiste voor deze noodzakelijke transitie.

Het is de ambitie van de TKI om innovaties aan te jagen die de procesindustrie helpen te verduurzamen, die de blijvend grote bijdrage van deze industrie aan de Nederlandse economie mogelijk maken, en die de exportpositie van deze industrie en van de toeleverende bedrijven versterken. Het einddoel is een innovatieve, energie-efficiënte en competitieve Nederlandse procesindustrie en toeleverende keten met een optimale koolstof footprint, die een positie hebben in de wereldtop.

In de Kennis & Innovatieagenda 2016-2019 is aangegeven dat het TKI wil gaan voor de verduurzaming van de industrie met reductie van de CO₂ emissie als belangrijkste insteek. Daartoe is de scope verbreed en is er gekozen voor drie programmatische hoofdlijnen, waarbinnen de oude programmalijnen zijn opgenomen:

- Warmte,
- Systeemintegratie: Elektrificatie en Flexibilisering
- Circulariteit.

Het afgelopen jaar zijn deze 3 lijnen scherper aangezet, door te sturen op specifieke TRL niveaus per technologische ontwikkeling. Als gevolg hiervan zijn meer projecten binnengehaald die

toepassingsonderzoek, piloting en demonstratie-activiteiten omvatten. In de programmering voor 2018 is een voorbereiding gemaakt op meerjarige missiegedreven programma's. Daarom zijn de programmalijnen voor 2018 meer beschreven vanuit maatschappelijke uitdagingen en vanuit integrale (technologische en niet-technologische) vraagstukken.

Warmte

Meer dan 70% van het NL industriële energiegebruik wordt ingezet voor de productie van warmte boven de 100°C (hoge temperatuur warmte). Deze wordt aan het einde van het proces geloosd als restwarmte. De ambitie van deze programmalijn is het opbouwen van een dynamisch en evenwichtig portfolio aan innovatieve en energiezuinige apparaten en processen, dat zowel gericht is op de verduurzaming van het warmteaanbod als op de vermindering van de warmte c.q. energievraag. Veiligheid, betrouwbaarheid en behoud van productkwaliteit zijn absolute randvoorwaarden.

Hoofddoel van deze programmalijn is een sterke verlaging van de netto CO₂-uitstoot van de (energie-intensieve) procesindustrie door:

- Energie-efficiënte en duurzame productie van warmte en koude door manipulatie en opslag van warmte (programmalijn 1a) met focus in 2017 op:
 - Ontwikkeling en veldtesten industriële warmtepompen,
 - Verduurzamen warmteaanbod,
 - Industriële warmteopslag,
 - Terugwinning restwarmte uit 'moeilijke' stromen,
 - Innovatieve conversies van restwarmte.
- Vermindering van de warmte- en koudevraag door vergaande verhoging van de proces efficiency (programmalijn 1b) met focus in 2017 op:
 - Nieuwe procesontwerpen en concepten; innovatieve procesbeheersing,
 - Efficiënte scheiding-technologie als alternatief voor destillatie,
 - Efficiënte droog en ontwaterings-processen,
 - Efficiënte conversie/reactortechnologie.

Systeemintegratie: Elektrificatie en Flexibilisering

Elektrificatie is op termijn een van de belangrijkste mogelijkheden tot verduurzaming van de energiehuishouding van de industrie. Deze programmalijn levert op korte termijn bewustwording bij de stakeholders (industrie, overheid, toeleveranciers) over de potentie van elektrificatie. Daarnaast wordt gestreefd naar een aantal concrete procesopties, inclusief een overzicht van de belangrijkste financiële, institutionele of keten-gerelateerde barrières voor implementatie, en mogelijke oplossingen.

Het einddoel is een optimaal geëlektrificeerde, energie-efficiënte en flexibele NL-procesindustrie, waarbij de industrie optimaal inspeelt op het fluctuerend aanbod aan hernieuwbare elektriciteit. Daarmee is de industrie een onmisbare speler in een kosteneffectief, duurzaam energiesysteem. Deze programmalijn vormt de invulling van het thema systeemintegratie van Topsector Energie voor de eindgebruik industrie en zijn toeleveranciers. De doelen zijn tweeledig:

- Het maximaliseren van de inzet van hernieuwbare elektriciteit om de netto CO₂-uitstoot van de industrie te verlagen;
- Het flexibiliseren van gebruik in de industrie om op grote schaal demand-response vermogen te kunnen leveren aan het elektriciteitssysteem.

In concreto omvatte deze programmalijn in 2017 innovaties ten behoeve van:

- Ontsluiting van het flexibiliteits-potentieel van de procesindustrie,

- Integratie van warmteopslag & directe elektrische verwarming in warmtesystemen,
- Ontwikkeling en toepassing van electrolyzers voor duurzame waterstofproductie,
- Power to chemicals.

Circulariteit

Een belangrijk kenmerk van een schone en flexibele industrie is maximale efficiency, ook in grondstoffen. Naast energiebesparing en CO₂-emissiereductie binnen de hekken zijn vaak veel grotere besparingen mogelijk door een integrale systeemoptimalisatie. De afbakening van circulariteit bij de TKI E&I ligt in proces-gerelateerd cascaderen en uitiem sluiten van materiaal- en grondstofkringlopen. Daarbij wordt gedacht aan de volgende opties: (duurzame) energieopwekking, cascadering in warmtebenutting, (warm) wateruitwisseling, reststroomverwerking en/of transport.

Andere voorbeelden zijn processen voor de verwaarding van restgassen uit staalproductie, petrochemie en raffinage voor energetische of producttoepassingen, met aandacht voor de CO₂-uitstoot, lang cyclische toepassingen, en energiegebruik over de keten. De onderwerpen industriële symbiose en het terugwinnen van waardevolle componenten vallen vanaf 2017 onder de programmaliijn Circulariteit. In 2017 lag het focus op:

- Terugwinning van waardevolle componenten uit reststromen,
- Industriële symbiose, technologie voor lokale optimalisatie van afval en grondstoffen.

Voor een meer gedetailleerd inhoudelijk verslag over het jaar 2017 verwijzen we naar de Terugblik rapportage.

2. Jaarrekening

2.1 Balans per 31 december 2017 (na resultaatbestemming)

(in €)	Ref	31-dec-17	31-dec-16
Activa			
Financiële vaste activa			
Te vorderen subsidies	2.4.1	-	37.109
		-	37.109
Vlottende activa			
Overige vorderingen	2.4.2	666	-
Liquide middelen		191.667	103.233
		192.333	103.233
Totaal activa		192.333	140.342
Passiva			
Eigen vermogen			
Reserves	2.4.3	-464	-464
		-464	-464
Kortlopende schulden			
Schulden aan leveranciers	2.4.4	175.905	64.276
Vooruitontvangen subsidie		3.476	
Overige schulden		13.416	76.530
		192.797	140.806
Totaal passiva		192.333	140.342

2.2 Staat van baten en lasten over 2017

(in €)	Ref	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Baten	2.5.1		
Subsidiebaten		507.966	371.084
Financiële baten		-	-
		<u>507.966</u>	<u>371.084</u>
Lasten	2.5.2		
Loonkosten		89.293	78.906
Inhuur personeel		306.762	210.395
Overige personeelskosten		4.005	3.156
Communicatie		59.600	64.236
Overige bedrijfslasten		48.249	12.515
Financiële lasten		57	70
		<u>507.966</u>	<u>369.277</u>
Resultaat bureau		<u><u>0</u></u>	<u><u>1.807</u></u>

2.3 Algemene toelichting

2.3.1 Algemeen

Activiteiten

De doelen van de TKI-Energie en Industrie zijn een verbijzondering van de doelen van de TKI-Energie. Het gaat om het leveren van een bijdrage aan het organiseren van het tot stand komen en onderhouden van een gedeelde strategische visie van de Topsector Energie (TKI, sub TKI's en het Topteam Energie) op de energietransitie en het vergroten van het verdienvermogen van het bedrijfsleven en de Nederlandse economie. In dit geval met name vanuit het perspectief van het thema 'Energie en Industrie' dat is gericht op de verduurzaming van het industriële energie systeem.

2.3.2 Stelselwijzigingen en schattingswijzigingen

Stelselwijziging

Er zijn geen stelselwijzigingen doorgevoerd in 2017.

Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van de Stichting TKI Gas zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

2.3.3 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's. Activa en passiva worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, tenzij een andere waarderingsgrondslag is vermeld.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa betreft nog te ontvangen subsidies op basis van toegezegde bedragen in beschikkingen. De waardering vindt plaats tegen nominale waarde.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactiekosten indien materieel. Debiteuren worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering. De vorderingen hebben een looptijd die korter is dan 1 jaar.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Langlopende schulden

De langlopende schulden betreffen ontvangen subsidies die doorbetaald worden aan partners in het project. De langlopende schulden worden gewaardeerd op basis van de nominale waarde. Het totaal bedrag aan schulden zal binnen 5 jaar worden betaald.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

2.3.4 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

PPS-toeslag

De PPS-toeslag aanvraag en toekenning loopt via de TKI-Energie direct naar de project consortia en is niet zichtbaar in de jaarrekening van TKI-Energie en Industrie.

Baten

Onder de baten worden de aangewende subsidies voor management en kennisverspreiding en rentebaten van de Stichting verantwoord.

Lasten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben

Financiële baten

De rentebaten worden tijdsevenredig verwerkt.

2.4 Toelichting op de balans

Activa

2.4.1 Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaat uit de post te vorderen subsidie. Deze is als volgt opgebouwd

(in €)	Ref	31-dec-17	31-dec-16
Te vorderen subsidie			
Bureaunkosten			
Stand per 1 januari		37.109	-
Te vorderen subsidie		-	371.084
Af Ontvangen subsidie		-37.109	-333.975
Stand per 31 december		-	37.109

Voor bureaunkosten subsidie geldt dat na vaststelling de laatste 10% wordt ontvangen. De vaststelling zal naar verwachting medio 2017 plaatsvinden. De post te vorderen subsidie is gesaldeerd met de post ontvangen voorschotten. Per saldo is er sprake van vooruit ontvangen subsidie. Deze post is opgenomen onder vlottende passiva (2.4.4).

2.4.2 Vlottende activa

Vlottende activa bestaat uit overige vorderingen en liquide middelen.

(in €)	Ref	31-dec-17	31-dec-16
Overige vorderingen			
Overige vorderingen		666	-
Belastingdienst		-	-
		666	-

(in €)	Ref	31-dec-17	31-dec-16
Liquide middelen			
Lopende rekening		91.641	30.602
Spaar rekening		100.027	72.630
		191.667	103.233

Er zijn geen overige vorderingen. De TKI-Energie en Industrie is niet BTW plichtig.

Passiva

2.4.3 Eigen vermogen

(in €)	Ref	31-dec-17	31-dec-16
Overige reserves		-464	-464
		<u>-464</u>	<u>-464</u>
Overige reserves			
Stand per 1 januari		-464	-2.271
Bij resultaat boekjaar		0	1.807
		<u>-464</u>	<u>-464</u>

De overige reserves staan vrij ter beschikking van de stichting.

2.4.4 Langlopende schulden

De stichting heeft geen langlopende schulden.

2.4.5 Kortlopende schulden

(in €)	Ref	31-dec-17	31-dec-16
Kortlopende schulden	2.4.5		
Schulden aan leveranciers		175.905	64.276
Vooruit ontvangen subsidie		3.476	-
Overige schulden		13.416	76.530
		<u>192.797</u>	<u>140.806</u>
Overige schulden			
Nog te betalen kosten		8.102	71.427
Belastingdienst		5.314	5.103
		<u>13.416</u>	<u>76.530</u>

De grootste openstaande facturen uit de post schulden aan leveranciers zijn:

- ISPT SLA; 156.504 euro
- De Energie strategie; 18.380 euro

De post vooruit ontvangen subsidie bestaat uit de toegekende subsidie 2017 (491.299 euro) minus ontvangen subsidie 2017 (494.775 euro). Vanaf 2017 kan de TKI een deel van de PPS toeslag overhevelen naar de bureaunkosten. TKI E&I heeft 175.000 euro hiervoor ingezet. Deze subsidie is echter niet volledig besteed, maar wel deels ontvangen. Hierdoor is er per saldo (3.476 euro) meer subsidie ontvangen dan er is ingezet.

De overige schulden bestaat uit nog te betalen loonbelasting (5.314 euro) en nog te betalen kosten (8.102 euro). Dit zijn de kosten van de directeur P. Alderliesten voor de maand december.

2.5 Toelichting op de staat van baten en lasten

2.5.1 Baten

(in €)	Ref	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Baten	2.5.1		
Subsidiebaten		507.966	371.084
Financiële baten		-	-
		<u>507.966</u>	<u>371.084</u>
Subsidiebaten			
Bureaunkosten subsidie		491.299	371.084
MIT subsidie		16.667	-
		<u>507.966</u>	<u>371.084</u>

De baten voor TKI-Energie en Industrie bestaan uit de subsidie voor de bureaunkosten en een bijdrage voor de netwerkactiviteiten.

2.5.2 Lasten

De directeur staat op de loonlijst van de stichting middels een opting-in constructie. De overige medewerkers worden ingehuurd. Hieronder een specificatie van de post inhuur personeel.

(in €)	Ref	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Inhuur personeel en communicatie			
ECN - Rob Kreiter		-	24.055
De Energie Strateeg - Rob Kreiter		82.581	-
ISPT- SLA		224.182	186.340
		<u>306.762</u>	<u>210.395</u>

Personeel

De Stichting heeft geen werknemers.

Bezoldiging topfunctionarissen

In onderstaand overzicht staat het deel van de bezoldiging topfunctionarissen dat in 2017 is verstrekt.

De leden van de RvT kunnen een bedrag tot maximaal € 256 per dag vergoed krijgen.

	P.A. Alderliesten
Benoeming vanaf (datum)	1-1-2016
In dienst tot (datum)	Heden
Deeltijdfactor (percentage)	56%
Bruto-inkomen	89.292,50
Winstdelingen en bonusbetalingen	0
Totaal beloning	89.292,50
Werkgeversbijdrage sociale lasten	0
Bruto-onkostenvergoeding (vast en variabel)	4.337,25
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	0
Uitkeringen in verband met beëindiging van het dienstverband	0
Totaal bezoldiging in kader van de WNT	93.629,75

P.A. Alderliesten, directeur TKI-Energie en Industrie

Amersfoort, 9 juli 2018

C. Alma, voorzitter Raad van Toezicht

Amersfoort, 9 juli 2018

3. Overige gegevens

Voorstel bestemming resultaat

Het resultaat van de stichting is 0 euro.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Voor de jaren 2018 en verder zijn subsidies toegezegd die voldoende zijn om de exploitatielasten van het TKI bureau te dekken.